

INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA
I GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY

Wyzwania globalne a budowanie odporności polskiego sektora rolno-żywnościowego - perspektywa umów handlowych UE

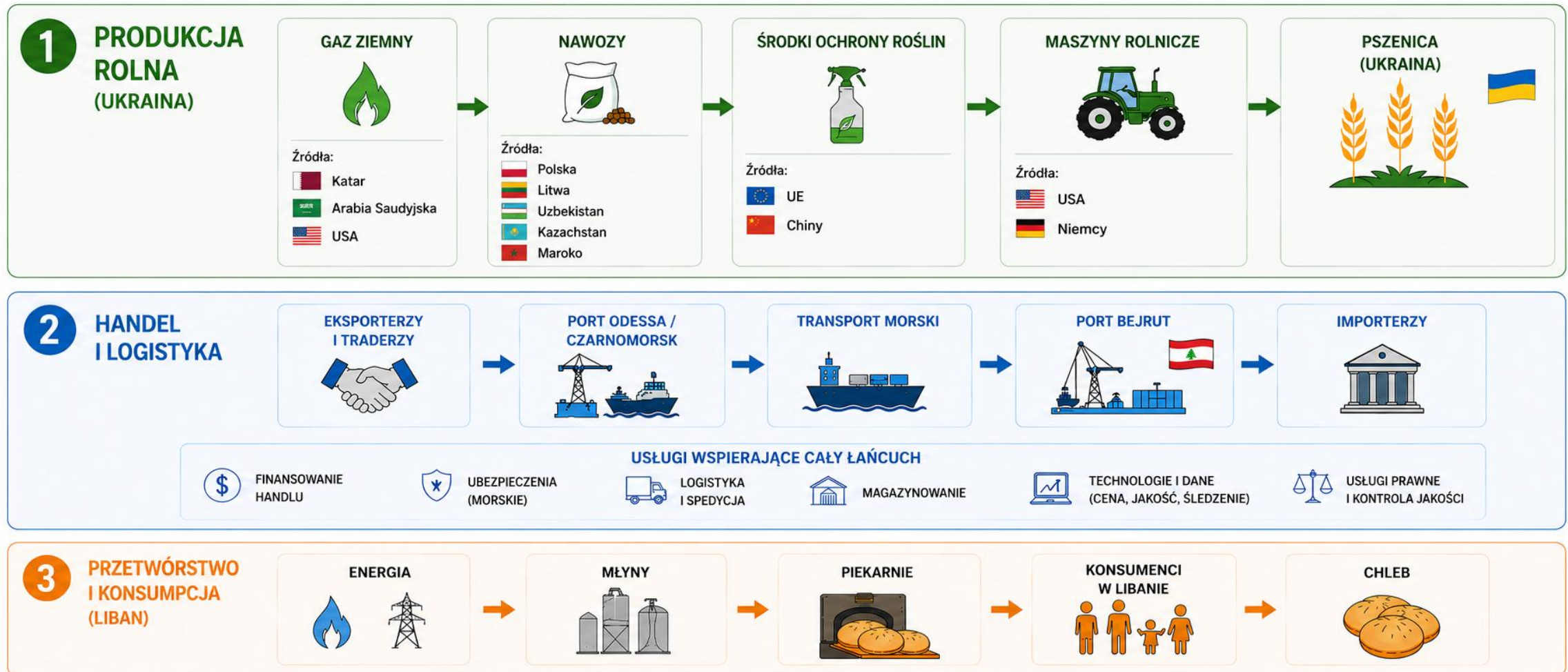
Posiedzenie Grupy Roboczej ds. programowania Wspólnej Polityki Rolnej po 2027 roku.

Dr hab. Łukasz Ambroziak, prof. IERiGŻ-PIB

Warszawa, 31.07.2026 r.

Większość handlu międzynarodowego odbywa się w ramach globalnych łańcuchów wartości

- Droga do chleba w Libanie (2021)

Teza, pytanie badawcze i plan prezentacji

Teza

Odporność ekonomiczna polskiego sektora rolno-spożywczego będzie w coraz większym stopniu zależała od **zdolności wykorzystania szans i ograniczania ryzyk** wynikających z pogłębiającej się liberalizacji handlu międzynarodowego.

Pytanie badawcze

W jaki sposób przyszła WPR powinna sprzyjać budowaniu odporności ekonomicznej sektora rolno-spożywczego w warunkach postępującej liberalizacji handlu UE?

Plan prezentacji

1. Wyzwania globalne w perspektywie 2028-2034
2. Dlaczego UE zawiera umowy handlowe?
3. System umów handlowych UE
4. Główne kwestie regulowane w umowach handlowych UE
5. Pierwsze efekty umowy UE-Mercosur
6. Szanse i zagrożenia wynikające z umów handlowych UE dla budowania odporności sektora rolno-spożywczego
7. Priorytety i instrumenty przyszłej WPR wspierające odporność ekonomiczną sektora rolno-spożywczego w warunkach postępującej liberalizacji

Odporność ekonomiczna sektora rolno-spożywczego

Odporność ekonomiczna to zdolność sektora rolno-spożywczego do:

- przewidywania szoków,
- absorpcji, czyli ograniczania ich skutków,
- adaptacji, czyli dostosowania do zmieniających się warunków oraz
- transformacji, czyli zmiany modelu funkcjonowania.

Odporność ekonomiczna sektora rolno-spożywczego to to zdolność do

- utrzymania produkcji,
 - utrzymania trwałej konkurencyjności, dochodowości,
 - utrzymania dochodowości,
 - zachowania płynności finansowej
- mimo występowania niekorzystnych uwarunkowań zewnętrznych.

Celem WPR powinno być zwiększanie zdolności sektora rolno-spożywczego do funkcjonowania i rozwoju w warunkach rosnącej niepewności gospodarczej.

Wyzwania globalne w perspektywie 2028-2034

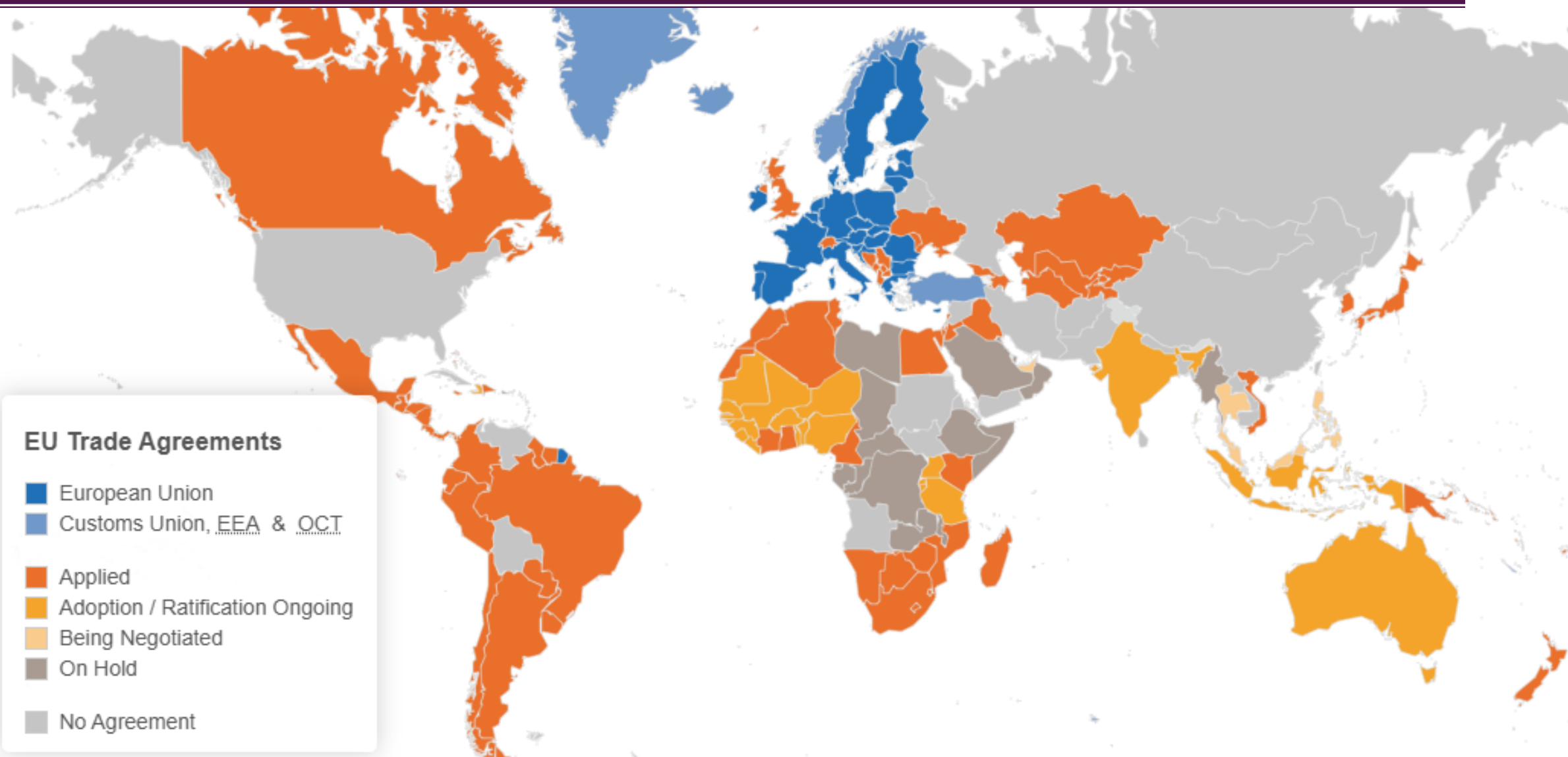
- Geopolityka i bezpieczeństwo (wojna w Ukrainie, konflikty międzynarodowe, sankcje),
- Zmiany klimatu (susze, powodzie),
- Zmiany regulacyjne (wymagania środowiskowe, dobrostan zwierząt, ślad węglowy),
- Transformacja technologiczna (AI, rolnictwo precyzyjne, automatyzacja, cyfryzacja),
- Zmiany demograficzne (starzenie się rolników, niedobór pracowników),
- **Liberalizacja handlu międzynarodowego (nowe umowy handlowe UE → większa konkurencja, ale i nowe rynki zbytu)**
 - jedno z największych wyzwań ponieważ będzie oddziaływać bezpośrednio na dochody, konkurencyjność i opłacalność produkcji.

Niepewność
w centrum
uwagi

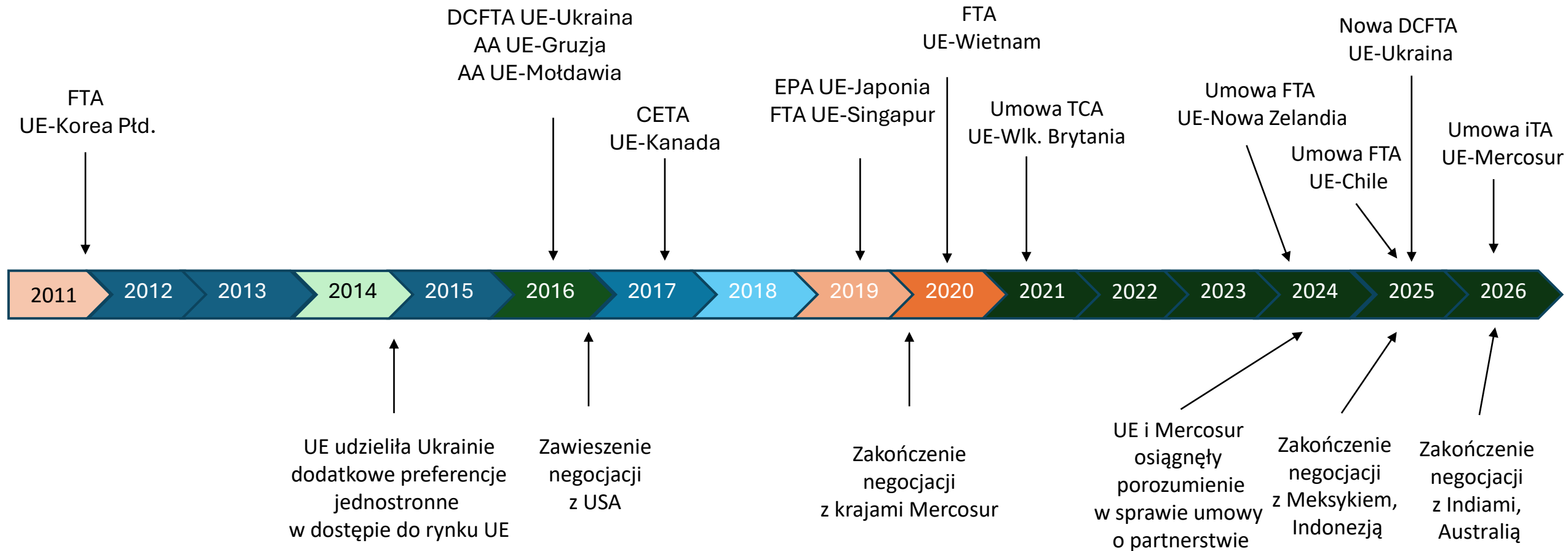
Dlaczego Unia Europejska zawiera umowy o wolnym handlu?

- Przedłużające się wielostronne negocjacje Rundy z Dauhaj oraz malejące znaczenie Światowej Organizacji Handlu,
- Umowy handlowe jako instrument poprawy konkurencyjności unijnych producentów na rynkach zagranicznych,
- Umowy handlowe jako element wzmacniania bezpieczeństwa gospodarczego, budowy strategicznych partnerstw oraz zwiększania odporności łańcuchów dostaw poprzez dywersyfikację rynków eksportowych i źródeł dostaw (np. dostęp do metali ziem rzadkich),
- Zakres przedmiotowy obecnych umów jest znacznie szerszy niż kiedyś.

Umowy handlowe UE (2026)

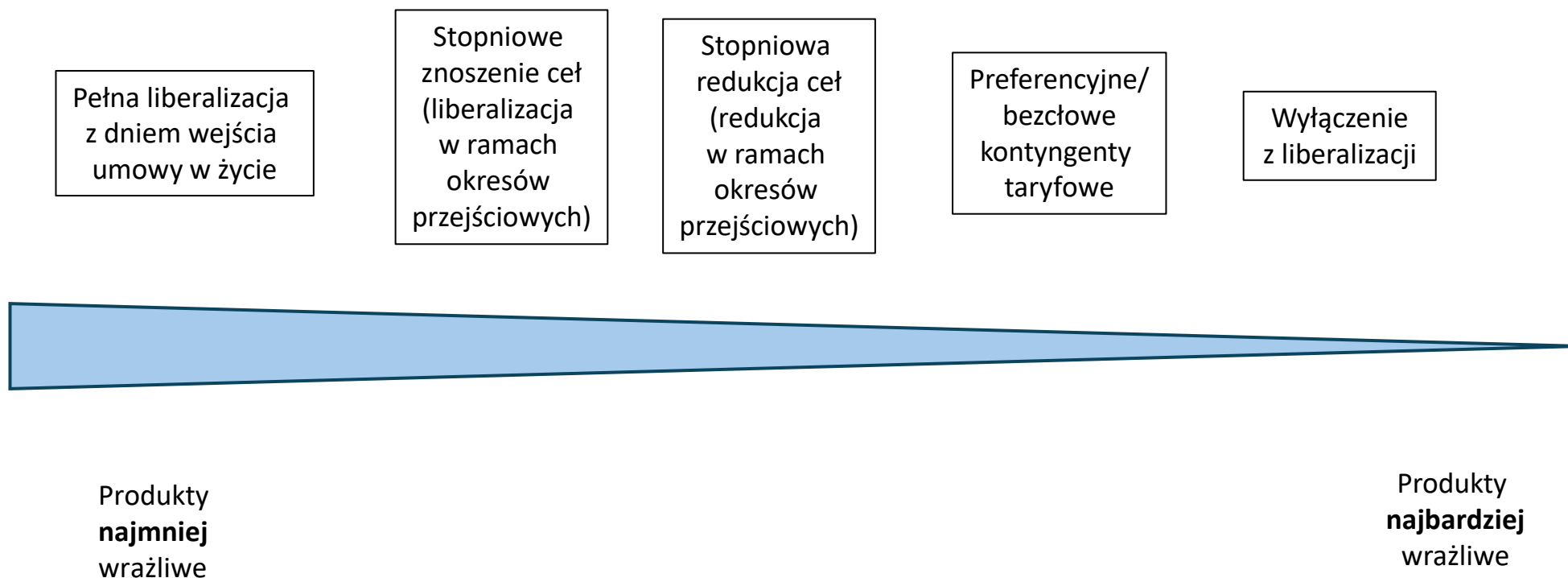
Umowy handlowe UE (FTA) – harmonogram

Główne kwestie regulowane przez umowy FTA

- Liberalizacja ceł
- Ułatwienia w zakresie barier technicznych i regulacyjnych
- Normy sanitarne i fitosanitarne
- Reguły pochodzenia towarów
- Dostęp do rynków zamówień publicznych
- Liberalizacja w handlu usługami
- Ułatwienia w zakresie inwestycji
- Ochrona praw własności intelektualnej
- Kwestie dotyczące małych i średnich przedsiębiorstw

Rozwiązania w zakresie liberalizacji dostępu do rynków przewidziane w umowach UE

Normy sanitarne i fitosanitarne

Umowy **potwierdzają stosowanie unijnych środków sanitarnych i fitosanitarnych (SPS)**, zapewniając, że cały import spełnia rygorystyczne europejskie regulacje dotyczące bezpieczeństwa żywności, zdrowia roślin i zwierząt oraz ochrony konsumentów (unijne normy w tym zakresie są nienegocjowalne)

➔ **Unijne organy zachowują pełną autonomię w ustalaniu kryteriów bezpieczeństwa, w tym limitów pozostałości pestycydów, kontroli patogenów i innych środków zarządzania ryzykiem.**

Umowy odwołują się zazwyczaj do dwóch podstawowych zasad porozumienia SPS

- ❖ **Zasada regionalizacji** pozwala, w razie wystąpienia ognisk choroby u zwierząt, utrzymać eksport z regionów niedotkniętych chorobą.
- ❖ **Zasada ekwiwalentności** mówi o tym, że strona importująca uzna środki sanitarne lub fitosanitarne za ekwiwalentne, nawet jeżeli takie środki różnią się od ich własnych, jeżeli strona eksportująca obiektywnie wykaże, że jej środki zapewniają właściwy poziom ochrony sanitarnej lub fitosanitarnej stronie importującej.

Normy sanitarne i fitosanitarne (SPS – Sanitary and Phytosanitary measures) to przepisy i standardy mające na celu ochronę zdrowia ludzi, zwierząt oraz roślin. Obejmują one regulacje dotyczące bezpieczeństwa żywności, zapobiegania chorobom zakaźnym oraz ochrony przed szkodnikami i chorobami roślin.

Ułatwienia w zakresie barier technicznych i regulacyjnych

- W umowach strony zwykle potwierdzają swoje prawa i obowiązki wynikające z Porozumienia WTO w sprawie barier technicznych w handlu (WTO Agreement on Technical Barriers to Trade TBT).
- Strony zobowiązują też do zacieśnienia współpracy w dziedzinie przepisów technicznych, norm, metrologii, nadzoru rynku, akredytacji i procedur oceny zgodności.
- Uzupełnieniem ogólnych uregulowań są często dodatkowe protokoły.

Normy techniczne (TBT - Technical barriers to trade) w handlu to przepisy techniczne, które określają cechy, jakie powinien posiadać produkt, np. wzór, etykietowanie, oznakowanie, opakowanie, funkcjonalność lub parametry działania.

Umowy przewidują ochronę nazw produktów z oznaczeniami geograficznymi.

Oznaczenie geograficzne (*Geographical indications – GIs*) jest definiowane jako słowne oznaczenie, które odnosi się bezpośrednio lub pośrednio do nazwy miejsca, miejscowości, regionu lub kraju. Stosuje się je do produktów, których jakość, charakterystyka lub renoma są zasadniczo związane z danym miejscem (np. szynka parmeńska, ser grana padano, feta, wino tokaj, porto).

Chroniona nazwa pochodzenia (ChNP)

- ✓ wszystkie surowce i etapy produkcji są powiązane z określonym obszarem geograficznym
- ✓ uznaje się know-how producentów

Chronione oznaczenie geograficzne (ChOG)

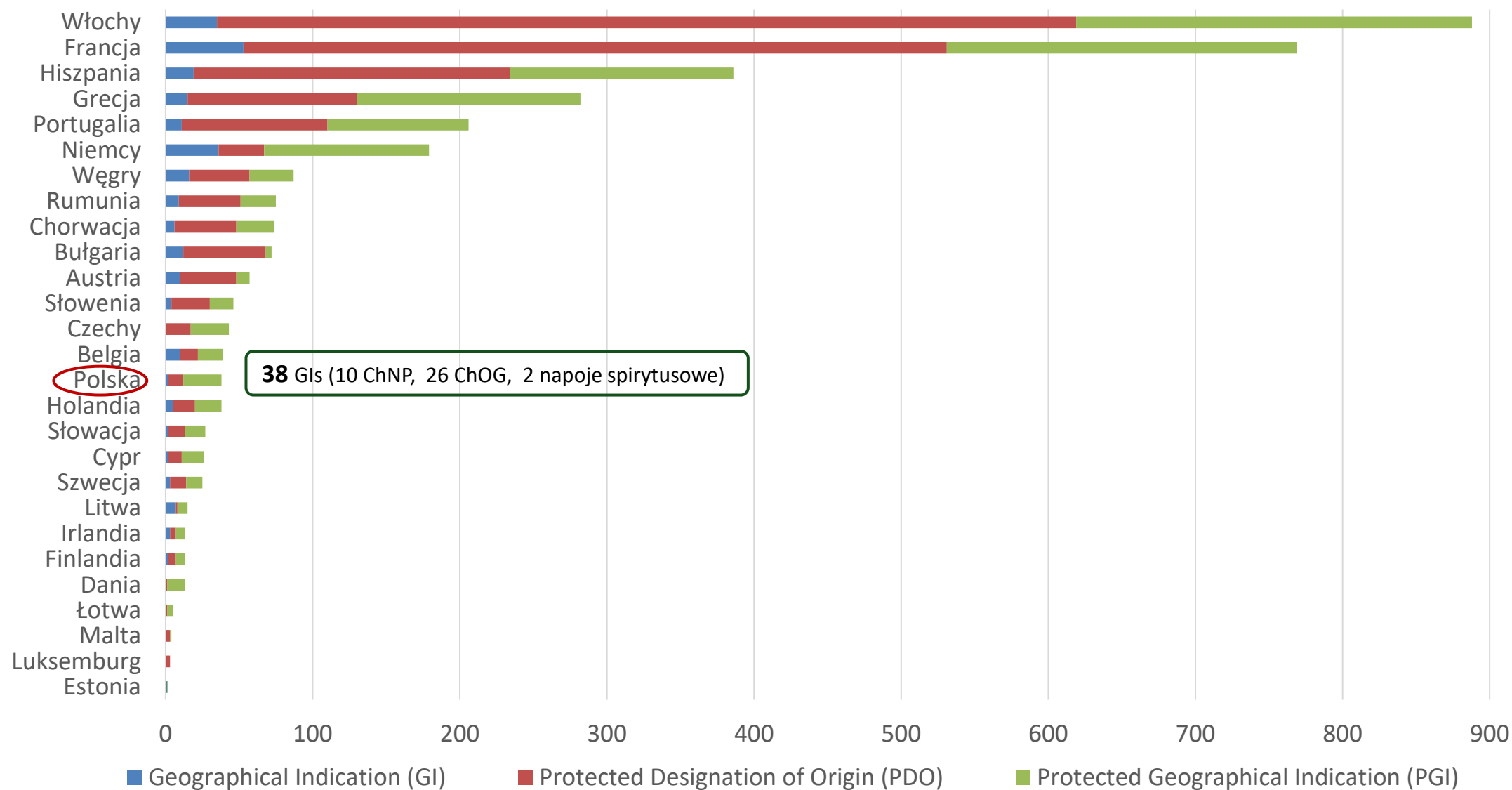
- ✓ co najmniej jeden etap produkcji odbywa się na określonym obszarze geograficznym
- ✓ surowce mogą pochodzić z innych obszarów

Oznaczenie geograficzne (OG)

- ✓ co najmniej jeden etap produkcji odbywa się na określonym obszarze geograficznym
- ✓ surowce mogą pochodzić z innych obszarów
- ✓ dotyczy tylko napojów spirytusowych

Liczba produktów GIs według krajów UE

HANDEL ROLNO-SPOŻYWCZY UE Z MERCOSUR

Pierwsze efekty umowy UE-Mercosur

Przepływ handlowy	Wartość w maju 2026 r. (mln EUR)	Zmiany w maju 2026 r. w porównaniu z okresami bazowymi (w %)			
		kwiecień 2026 r.	maj 2025 r.	przeciętnie miesięcznie w 2025 r.	przeciętnie miesięcznie I–IV 2026 r.
UNIA EUROPEJSKA (UE-27)					
Import UE-27 z Mercosur	2 295,0	-9,8% ↓	-0,9% ↓	+9,5% ↑	+12,9% ↑
Eksport UE-27 do Mercosur	236,0	-10,9% ↓	-15,4% ↓	-11,6% ↓	-7,5% ↓
POLSKA					
Import Polski z Mercosur	141,0	-5,6% ↓	-13,5% ↓	-0,9% ↓	-0,9% ↓
Eksport Polski do Mercosur	5,8	+52,8% ↑	+30,5% ↑	-16,4% ↓	+13,3% ↑

Źródło: Opracowanie Ł. Ambroziak na podstawie danych Eurostat i GUS.

IMPORT WYBRANYCH TOWARÓW ROLNO-SPOŻYWCZYCH UE Z MERCOSUR

Towar (CN)	Wolumen w maju 2026 r. (tys. ton)	Zmiany w maju 2026 r. w porównaniu z następującymi okresami bazowymi (w %)			
		kwiecień 2026 r.	maj 2025 r.	przeciętnie miesięcznie w 2025 r.	przeciętnie miesięcznie w okresie I-IV 2026 r.
 0201 Wołowina świeża lub schłodzona	9,8	-9% ↓	+43% ↑	+7% ↑	+6% ↑
 0202 Wołowina zamrożona	3,6	+4% ↑	+18% ↑	-51% ↓	-59% ↓
 1701 Cukier	5,0	-91% ↓	-83% ↓	-92% ↓	-90% ↓
 0210 Mięso i podroby solone lub wędzone	12,0	-13% ↓	+21% ↑	+83% ↑	+0% ↑
 0207 Mięso drobiowe i podroby	11,8	-9% ↓	-12% ↓	+47% ↑	-15% ↓
 1602 Mięso przetworzone lub zakonserwowane	6,3	+15% ↑	+13% ↑	+41% ↑	+43% ↑
 2207 Alkohol etylowy	17,4	+598% ↑	+745% ↑	+77% ↑	+116% ↑

Źródło: Opracowanie Ł. Ambroziak na podstawie danych Eurostat i GUS.

Zabezpieczenia w umowie UE-Mercosur

Instrumenty przeciwdziałające niekontrolowanemu napływowi żywności z krajów Mercosur

- ❖ **Całkowite zniesienie** ceł w dniu wejścia w życie umowy nastąpi tylko w przypadku **najmniej wrażliwych produktów** w imporcie UE z Mercosuru. W przypadku importu do UE **bardziej wrażliwych produktów**, cła będą **eliminowane stopniowo, przez okres czterech, siedmiu lub dziesięciu lat**.
- ❖ Umowa przewiduje **22 kontyngenty taryfowe na produkty wrażliwe**. W ramach kontyngentów możliwy będzie **import określonej liczby produktów** po stawce zerowej, preferencyjnej stawce stałej lub preferencyjnej stawce systematycznie obniżanej.
- ❖ **Najbardziej wrażliwe produkty**, z punktu widzenia unijnego sektora rolno-spożywczego, **zostały wyłączone z liberalizacji**. W imporcie do UE dotyczyło to **ponad 100 pozycji taryfowych**.
- ❖ Możliwość **czasowego wycofania preferencji w dostępie** do rynku w przypadku nadmiernego importu powodującego szkody na rynku (dwustronny mechanizm ochronny).

Produkty wyłączone z liberalizacji w przywozie do UE z Mercosuru:

- ❖ mięso baranie i kozie (z wyjątkiem solonego i suszonego objętego kontyngentami taryfowymi),
- ❖ maślanka,
- ❖ tłuszcz mleczny, serwatka, mozzarella,
- ❖ pszenica durum,
- ❖ pszenica (z wyjątkiem nasion do siewu) i
- ❖ cukier (inny niż cukier trzcinowy do rafinacji).

Jak **wykorzystać szanse** i **ograniczyć zagrożenia**
wynikające z umów handlowych UE aby
budować odporność ekonomiczną polskiego
sektora rolno-spożywczego?

Jak wykorzystać szanse w budowaniu odporności ekonomicznej?

- **Dywersyfikacja rynków zbytu** dzięki poprawie dostępu do rynków pozaunijnych w wyniku redukcji barier taryfowych, pozataryfowych i regulacyjnych → **mniej podatność na szoki popytowe, w tym na rynku unijnym**;
- **Rozwój eksportu produktów o wysokiej wartości dodanej** dzięki rosnącemu popytowi na produkty przetworzone, budowanie rozpoznawalnej polskiej marki oraz lepszemu wykorzystaniu oznaczeń geograficznych → **wyższe marże i większa stabilność dochodów**;
- **Przyspieszenie procesów modernizacji i koncentracji produkcji** w rolnictwie w efekcie rosnącej presji konkurencyjnej ze strony producentów z krajów trzecich (zwiększenie skali produkcji, poprawa efektywności wykorzystania czynników produkcji) → **poprawa konkurencyjności**;
- **Bardziej efektywne wykorzystanie czynników produkcji w rolnictwie** (nawozów, pestycydów, energii) poprzez postępującą cyfryzację rolnictwa i rozwój technologii rolnictwa precyzyjnego → **większa stabilność dochodów**;
- **Dalszy rozwój sektora przetwórstwa żywności** dzięki dostępowi do tańszych surowców i półproduktów i możliwości dywersyfikacji dostawców → **ograniczanie skutków zakłóceń dostaw**;
- **Integracja w ramach łańcuchów dostaw** – pozioma (np. grupy producenckie) i pionowa (między ogniwami łańcucha) → **poprawa zdolności konkurencyjnej**;

Jak ograniczyć zagrożenia w budowaniu odporności ekonomicznej?

- **Wzmacnianie konkurencyjności gospodarstw** poprzez inwestycje w nowoczesne technologie, poprawę efektywności kosztowej, cyfryzację i rolnictwo precyzyjne → **większa odporność na presję konkurencyjną**;
- **Rozwój instrumentów zarządzania ryzykiem** poprzez ubezpieczenia, fundusze stabilizacji dochodów, wsparcie płynności w okresach kryzysowych → **ograniczanie skutków wahań cen i dochodów**;
- **Wspieranie sektorów szczególnie narażonych** poprzez ukierunkowane wsparcie dla sektorów wrażliwych pomoc w dostosowaniu się do nowych warunków konkurencji → **zmniejszenie ryzyka utraty konkurencyjności**;
- **Zapewnienie równych warunków konkurencji (Level Playing Field)** poprzez egzekwowanie standardów sanitarnych i fitosanitarnych, kontrolę jakości importu, monitorowanie skutków liberalizacji oraz stosowanie klauzul ochronnych → **ograniczanie nieuczciwej konkurencji**;
- **Wzmacnianie pozycji rolników w łańcuchu żywnościowym** poprzez rozwój organizacji producentów, integrację pionową, krótsze łańcuchy dostaw → **większa siła negocjacyjna i wyższa wartość dodana pozostająca u producentów**,

W jaki sposób przyszła WPR powinna sprzyjać
budowaniu odporności sektora rolno-
spożywczego w warunkach postępującej
liberalizacji handlu UE?

Priorytety i instrumenty przyszłej WPR wspierające odporność ekonomiczną sektora rolno-spożywczego

Priorytet WPR 2028–2034	Przykładowe instrumenty
1. Wzrost konkurencyjności i produktywności gospodarstw	wsparcie inwestycji służących modernizacji, cyfryzacji, rolnictwu precyzyjnemu oraz automatyzacji
2. Zarządzanie ryzykiem i odporność na szoki rynkowe	rozwój ubezpieczeń, fundusze stabilizacji dochodów, skuteczna rezerwa kryzysowa, rozwój narzędzi zarządzania ryzykiem cenowym
3. Zwiększanie wartości dodanej i orientacja rynkowa	wsparcie przetwórstwa, krótkich łańcuchów dostaw, jakości żywności, oznaczeń geograficznych, promocji eksportu
4. Silniejsza pozycja rolników w łańcuchu żywnościowym	wsparcie organizacji producentów, spółdzielni, wspólnych inwestycji rolników i przetwórców, rozwój lokalnego przetwórstwa
5. Innowacje, wiedza i transformacja cyfrowa	wzmocnienie systemu AKIS (doradztwo, szkolenia), wsparcie inwestycji w cyfryzację gospodarstw, we wdrażanie AI i technologii cyfrowych
6. Wspieranie internacjonalizacji sektora	promocja eksportu, doradztwo dla eksporterów, wsparcie certyfikacji wymaganej na rynkach pozaunijnych, monitorowanie wpływu umów na sektory wrażliwe, wsparcie dywersyfikacji

Dziękuję za uwagę!